

نقش جهاد اقتصادی و اقتصاد مقاومتی در توسعه اقتصادی

ایمان نوروزی

کارشناس ارشد علوم سیاسی

چکیده

اقتصاد ایران در حال پوست‌اندازی است، بنابراین جا دارد که مردم و مسئولین در کنار تلاش مضاعف برای رسیدن به مقصود، با رفتاری جهادگونه، موانع موجود بر سر راه اقتصاد را برداشته تا هرچه سریع‌تر طعم شیرین رفاه اقتصادی در جای‌جای ایران اسلامی چشیده شود.

با ابلاغ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی از سوی مقام معظم رهبری اقتصاد ایران دارای یک الگوی علمی و بومی برآمده از فرهنگ انقلاب اسلامی گردید. همانطوری که مقام معظم رهبری فرمودند ایران اسلامی با استعدادهای سرشار معنوی و مادی و ذخایر و منابع غنی و متنوع و زیرساخت‌های گسترده و مهم‌تر از همه، برخورداری از نیروی انسانی متعهد و کارآمد و دارای عزم راسخ برای پیشرفت، اگر از الگوی اقتصاد بومی و علمی برآمده از فرهنگ انقلاب و اسلامی که همان اقتصاد مقاومتی است، پیروی کند نه تنها بر همه مشکلات اقتصادی فائق می‌آید و دشمن را که با تحمیل یک جنگ اقتصادی تما عیار در برابر این ملت بزرگ صف آرایی کرده، به شکست و عقب‌نشینی وا می‌دارد، بلکه خواهد توانست درجهانی که مخاطرات و بی‌اطمینانی‌های ناشی از تحولات خارج از اختیار، مانند بحران‌های مالی، اقتصادی، سیاسی و... در آن رو به افزایش است، با حفظ دستاوردهای کشور در زمینه‌های مختلف و تداوم پیشرفت و تحقق آرمان‌ها و اصول اساسی و سند چشم‌انداز بیست‌ساله، اقتصاد متکی به دانش و فناوری، عدالت بنیان، درون‌زا و برون‌گرا، پویا و پیشرو را محقق سازد و الگویی الهام‌بخش از نظام اقتصادی اسلام را عینیت بخشد...

این فرازی از الگوی و نقشه راه اقتصاد کشور توسط مقام معظم رهبری که سال ۹۳ را سال اقتصاد و فرهنگ با عزم ملی و مدیریت جهادی نام نهاده‌اند. مطابق نامگذاری امسال، جمهوری اسلامی ایران دو مساله مهم اقتصاد و فرهنگ را پیش رو دارد و حل این دو مساله در گرو عزم ملی و مدیریت جهادی است.

کلید واژه: جهاد اقتصادی، جهاد علمی، اقتصاد مقاومتی

۱. مقدمه

نامگذاری سال ۱۳۹۰ به عنوان سال جهاد اقتصادی در پیام نوروزی مقام معظم رهبری، مانند همیشه بیانگر جهت‌گیری‌های کلی و تبیین رویکردهای غالب دولت و ملت در سال جدید است. توصیه به جهاد اقتصادی به درستی بر خلأ موجود در این زمینه و ضرورت تمرکز بر آن در این برهه از حیات طیبه جمهوری اسلامی ایران اشاره دارد و لذا تجمیع توجهات به سوی این هدف، وظایفی را به عهده همه اقشار جامعه می‌گذارد.

یکی از جهات بسیار مهم در جهاد اقتصادی، منظر و وجهه مدیریتی آن است و مبتنی بر اصول علمی دانش مدیریت، جهاد اقتصادی به دلایل مختلف یک برنامه عملیاتی و مبتنی بر استراتژی‌های عملیاتی محسوب می‌شود که البته این برنامه عملیاتی در صورت تکرار در سال‌های مختلف می‌تواند صبغه بلند مدت و استراتژیک نیز پیدا کند.

آمیزه دو مفهوم جهاد و اقتصاد یعنی پیوستگی توأمان ارزش‌های مادی و معنوی در فرهنگ اقتصادی کشور است. به گزارش برهان ترکیب این دو واژه، نشان‌دهنده هر دو وجه مادی و ارزشی است که خود بیانگر نگاه جامع و چند وجهی آموزه‌های اسلامی به دنیا و آخرت در کنار هم می‌باشد. در همین راستا تدوین الگوی مناسب علوم انسانی و استخراج مبانی اقتصاد اسلامی، متناسب با شرایط و مقتضیات زمان، قطعاً از اولویت‌های پیش روی نخبگان خواهد بود.

البته برای تبیین مفهوم جهاد اقتصادی، فرمایشات مقام معظم رهبری در حرم مطهر حضرت امام رضا (ع)، در کنار سایر پیام‌های ایشان، خود بهترین مبین و مفسر مطلب بوده و نشان از آن دارد که در الگوی اسلامی، اولاً «توسعه اقتصادی» هدف نهایی نیست، بلکه توسعه جهت‌دار که ایشان با مفهوم «پیشرفت» از آن نام می‌برند، مطلوب نظام اسلامی است. ثانیاً این هدف گذاری با شاخصه‌هایی همراه است، از مهم‌ترین آنها می‌توان «تحقق رشد هشت درصدی، افزایش بهره‌وری، کاهش نرخ بیکاری، توانمندسازی بخش خصوصی، رشد سرمایه‌گذاری، تقویت تعاونی‌ها و ایجاد زیرساخت‌های لازم برای رفع موانع تولید» به عنوان مهم‌ترین اهداف اقتصادی کشور نام برد.

در کشور ما اول چشم انداز را ترسیم می‌کنیم و بعد به سراغ اهداف می‌رویم. برای هوشمندانه عمل کردن باید از قبل مشخص کنیم که به کجا می‌خواهیم برسیم، اگر هوشمندانه هدف تعیین نکنیم این هدر دادن منابع است. امروزه ما یکی از مشکلاتی که در مملکتمان داریم همین است که چشم اندازها ما ایجاد انگیزش نمی‌کند. آن چیزی که در شما در اکثر استراتژی‌های دنیا مورد بررسی قرار می‌دهید، در برنامه‌ها، در عملکردها، در تصمیمات و... همه در یک عامل متفق القول هستند. عاملی که مبنای تفکر استراتژیک است و اصلاً نمی‌شود گفت شما بدون آن استراتژی دارید (هدف مداری) است.

۲. «جهاد اقتصادی» برنامه بلند مدت یا استراتژی عملیاتی؟

جهاد اقتصادی از جهات مختلف باید مورد توجه قرار گیرد. جهاد اقتصادی از این جهت که مبتنی بر اصول دینی و اعتقادی است، از منظر فرهنگی قابل بحث است و از این جهت که حوزه اقتصادی به عنوان هدف و غایت آن در نظر گرفته شده، در حوزه مباحث اقتصادی مورد توجه اقتصاد دانان و مدیران اقتصادی قرار می‌گیرد.

یکی از جهات بسیار مهم در جهاد اقتصادی، منظر و وجهه مدیریتی آن است و مبتنی بر اصول علمی دانش مدیریت، جهاد اقتصادی به دلایل مختلف یک برنامه عملیاتی و مبتنی بر استراتژی‌های عملیاتی محسوب می‌شود که البته این برنامه عملیاتی در صورت تکرار در سال‌های مختلف می‌تواند صبغه بلند مدت و استراتژیک نیز پیدا کند.

برنامه عملیاتی یا اصطلاحاً «برنامه و بودجه سالیانه» مهم‌ترین ابزار مدیریتی محسوب می‌شود و یکی از موضوعات کلیدی در حوزه مدیریت هم در مباحث تئوریک و علمی و هم در مباحث کاربردی و اجرایی است. دو دلیل اصلی برای جنبه عملیاتی بودن جهاد اقتصادی مبتنی بر اصول علم مدیریت به شرح زیر قابل ارائه است:

۱- وجود زمان بندی سالانه؛

۲- لزوم تغییر تاکتیک‌ها و تکنیک‌ها برای حرکت فراتر از حالت طبیعی و عادی

۱- وجود زمان بندی سالانه

یک دوره زمانی مشخص و معین (سال ۹۰) برای تحقق جهاد اقتصادی مشخص شده است. در ادبیات علمی مدیریت، برنامه های سالانه جزو برنامه های عملیاتی طبقه بندی می شوند. از این منظر جهاد اقتصادی یک استراتژی عملیاتی است نه یک طرح بلند مدت که البته این برنامه عملیاتی می تواند برای سال های متمادی تکرار شود. به گزارش برهان نقطه آغاز اجرای یک برنامه عملیاتی سالانه دقیقاً ساعت ها و روزهای آغازین همان سال می باشد. از این رو جهاد اقتصادی در عمل می بایست از ابتدای سال ۹۰ آغاز شده باشد.

بنابراین تمامی سازمان ها و نهادهای مسئول در کشور و همه افرادی که در فعالیت های اقتصادی به طور مستقیم یا غیر مستقیم نقش دارند، لازم است به جای پرداختن به بحث های صرفاً تئوریک و بیان ضرورت ها، با قید فوریت در برنامه های روزمره بازنگری نموده و مولفه هایی برای حرکت جهادی خود تعبیه کنند. کاهش یا صرفه جویی در زمان اجرای برنامه و فعالیت های روزمره یکی از مهم ترین مولفه ها می باشد. نوآوری در اجرای طرح ها، صرفه جویی در هزینه ها، افزایش بهره وری، توجه به معیار ارزش افزوده اقتصادی در ارزیابی عملکرد، بودجه بندی عملیاتی یا مبتنی بر عملکرد و سایر ابزارها و تکنیک های مدیریتی نیز در تحقق جهاد اقتصادی می توانند حائز اهمیت باشند.

۲- لزوم تغییر تاکتیک ها و تکنیک ها برای حرکت فراتر از حالت طبیعی و عادی

آنچه در صحبت های رهبری معظم انقلاب بر آن تاکید شده است، لزوم «حرکت جهشی و مجاهدانه» است. «... از مسئولان کشور، چه در دولت، چه در مجلس، چه در بخش های دیگری که مربوط به مسائل اقتصادی می شود و همچنین از ملت عزیزمان انتظار داریم که در عرصه اقتصادی با حرکت جهادگونه کار کنند، مجاهدت کنند. حرکت طبیعی کافی نیست، باید در این میدان، حرکت جهشی و مجاهدانه داشته باشیم...»

در این بخش از صحبت های ایشان، یکی دیگر از ویژگی های برنامه و استراتژی عملیاتی مورد تاکید قرار گرفته است. برنامه های عملیاتی طرح های مشخصی هستند که برای پیاده سازی برنامه ها و استراتژی های بلند مدت طراحی شده اند و در یک چارچوب زمانی مشخص طی یک سال محقق می شوند در برنامه های عملیاتی، علاوه بر زمان بندی اجرا، ابزارها و تکنیک های مربوط نیز مشخص شده است.

اجرای برنامه های عملیاتی در چارچوب برنامه زمان بندی شده و با استفاده از ابزارها و تکنیک های موجود بطور قطع و یقین، حرکت طبیعی محسوب می شود؛ بنابراین مفهوم حرکت جهاد گونه و جهشی، وقتی قابل تحقق است که برنامه زمان بندی عادی موجود در برنامه های عملیاتی (بودجه سال ۹۰) مورد توجه جدی مسئولان و متولیان هر بخش از بودجه قرار گرفته و تلاش و مساعی مدیران به کاهش زمان معطوف شود.

با عنایت به این که معمولاً زمان بندی های موجود در برنامه ها متناسب با حرکت و فعالیت های عادی طراحی می شوند، لذا کاهش زمان در یک برنامه سالانه، صرفاً در قالب حرکت جهاد گونه امکان پذیر است. در برخی موارد کاهش زمان از راه نوآوری و به کارگیری تکنیک ها و ابزارهای نوین امکان پذیر است. بخش علمی و نجبگان کشور نیز باید در این جهاد اقتصادی ایفای نقش کرده و دولت را در طراحی و به کارگیری ابزارهای جدید یاری نمایند. نقش مجلس شورای اسلامی نیز در این زمینه بسیار حیاتی است. در چارچوب «حرکت طبیعی» دولت صرفاً باید در محدوده مشخص شده در برنامه و بودجه سال ۹۰ حرکت کند. بنابراین امکان بروز نوآوری در بودجه های سالانه به دلیل خاصیت انعطاف پذیر نبودن بودجه معمولاً بسیار کم است. از این رو مجلس شورای اسلامی نیز باید با یک حرکت جهادی (خارج از رول طبیعی و متداول)، زمینه تحقق این امر را فراهم آورد. مفهوم «Beyond Budgeting» یا اصطلاحاً فراسوی بودجه بندی در ادبیات علمی مدیریت بیش از ۱۵ سال است که رایج شده است.

بر اساس این مفهوم، در صورت وجود ۱۲ اصل در بودجه، می توان آن را از حالت ایستایی و غیر قابل انعطاف خارج کرده و به صورت یک برنامه عملیاتی پویا، منعطف و به عبارتی فراسوی بودجه بندی سوق داد. توجه به این اصل در بودجه سال ۹۰ شرط بسیار ضروری و به عبارتی پیش نیاز اساسی برای تحقق «جهاد اقتصادی» محسوب می شود (جلیلی، روزنامه ایران، ۱۳۹۰).

۳. مؤلفه‌های رفتار جهادی (بعنوان یک استراتژی)

اقتصاد ایران در حال پوست‌اندازی است، بنابراین جا دارد که مردم و مسئولین در کنار تلاش مضاعف برای رسیدن به مقصود، با رفتاری جهادگونه، موانع موجود بر سر راه اقتصاد را برداشته تا هرچه سریع‌تر طعم شیرین رفاه اقتصادی در جای‌جای ایران اسلامی چشیده شود. بهار ۹۰ می‌تواند آغازی نو برای اقتصاد ایران باشد. هرچند جریان تغییرات اقتصادی از ۲ سال پیش شروع شده، با این حال امسال نقطه عطفی برای آن می‌باشد. عطف از جهت که اولین گام اصلاحات اقتصادی مقتدرانه برداشته شد و برخلاف نظر بسیاری از صاحب‌نظران و اقتصاددانان، نه تنها اقشار جامعه آسیبی ندیدند، بلکه محرومین از این اصلاحات سود برده و رفاه آنان افزایش یافت.

بر همین مبنا، سرمایه‌ای که از موفقیت اجرای طراح هدفمندی یارانه‌ها نصیب جامعه اقتصادی شده و اعتماد از دست رفته‌ای که در حوزه اقتصاد بازگشته، می‌طلبد که از این سرمایه و اعتماد نهایت بهره‌مندی صورت پذیرد و با یک توان مضاعف، سد توسعه نیافتگی در ایران شکسته شود.

بر اساس همین منطق بود که امسال از سوی مقام معظم رهبری، سال جهاد اقتصادی نامیده شد. جهاد زمانی صورت می‌پذیرد که عمل جهاد از مقبولیت عمومی برخوردار باشد و مردم از نظر فکری و روحی آمادگی مبارزه و حذف مانع پیش‌رو را داشته باشند. موفقیتی که از اجرای طرح هدفمندی یارانه‌ها به دست آمد، به تمام عناصر تشکیل دهنده نظام اقتصادی این شهامت را داد که چنانچه پشت هر اصلاح اقتصادی، پشتکار، همت و تدبیر باشد، قادر خواهند بود که سخت‌ترین موانع را از پیش‌رو بردارند و مسیر را برای پیشرفت و توسعه هموار نمایند. بنابراین با استفاده از همین اراده ایجاد شده، می‌توان سایر محدودیت‌های اقتصاد را با رفتارهای جهادی اصلاح کرد و قله‌های ترقی را یکی پس از دیگری فتح نمود. به منظور دستیابی به موفقیت با استفاده از رفتارهای جهادی، توجه به شرایط زیر ضروری است.

۱- رفتارهای جهادی برگرفته از ارزش‌های دینی و اخلاقی است، لذا موتور حرکت در این گونه اقدامات بهره‌مندی از نیروهای معنوی است. ایران در این خصوص بویژه در ایام دفاع مقدس بهره‌های فراوانی از انگیزه‌های معنوی برده و چنانچه در این سال و در عرصه اقتصادی قرار است اقدامی جهادی شود، لازم است که آن تجربیات را دوباره واکاوی کرد و مجدداً در کالبد جامعه تزریق نمود. طبیعی است استفاده از ابزارهای متداول و مادی موجود در دنیا قادر نخواهد بود که اقدامی جهادی در حوزه اقتصاد را نمایان کند. آنچه می‌تواند جهشی بزرگ در عرصه اقتصاد فراهم نماید، بهره‌مندی از روحيات معنوی است.

۲- ویژگی دوم رفتارهای جهادی، شهامت و ایستادگی در مقابل پدیده‌های به ظاهر غیرقابل شکست است. طبیعی است چنانچه موانع به آسانی قابل حل باشد، نیازی به رفتار جهادی نیست. آنچه اقدامی را جهادگونه می‌نمایاند، شکست ناممکن‌ها و چاره‌اندیشی برای موانع بزرگ و غیرقابل دسترس است. لذا رفتار جهادی در اقتصاد بهبود و از بین بردن پدیده‌های نامیمون است که سالیان سال به جان اقتصاد ایران افتاده و اجازه رشد و شکوفایی را نمی‌دهد. مواردی همچون بیکاری، تورم، فساد و توزیع ناعادلانه درآمد و ثروت که حل این موانع میسر نیست مگر با اقدامی جهادی.

۳- همراه با شهامت و ایستادگی در مقابل سختی‌ها، تدبیر و استفاده از تکنیک‌ها و تاکتیک‌های روز، عنصر دیگر رفتار جهادی است. بی‌شک هیچ‌گاه شهامت و ایستادگی مترادف با جهالت و استفاده تام از قوه قهریه نیست بلکه جهاد علیه پدیده منفی زمانی معنا پیدا می‌کند که شهامت و تدبیر با هم همراه باشد و معضلات با تیغ عقل و قدرت از بین روند و اصلاح رفتارها بر مدار درایت و اقتدار صورت پذیرد.

۴- یکی دیگر از مؤلفه‌های رفتار جهادی، بهره‌مندی از روحیه ساده‌زیستی است که انصافاً لازمه و شرط حقیقی پایداری پیشرفت و توسعه است. بی تردید در مقام اصلاحات اقتصادی، انگیزه‌های مادی و مالی بسیار فریبنده است و در این مرحله پای بسیاری از دلدادگان به نظام و انقلاب را سست و دل و عقل آنها را فریفته است. لذا یکی از استوانه‌های رفتار جهادی، اغفال نشدن در مقابل زرق و برق دنیا و چشم داشتن به اجر اخروی است.

۵- و در نهایت اینار و از خود گذشتگی، راز و رمز رفتار جهادی است. از حق خود گذشتن و پایبند بودن به اصول اخلاقی، غایت رفتار جهادی است. هدفی که فی‌الواقع جامعه ما سخت نیازمند آن است و به دلیل نبود آن، آفت‌های بسیاری گریبانگیر نظام اقتصادی ما شده است.

حقیقت آن است که جهاد اقتصادی نیازمند ترویج فرهنگ جهادی است و چنانچه فرهنگ جهادی رواج یابد، خود به خود جهاد اقتصادی رخ می‌دهد (امامی، ۱۳۹۰، ص ۱۱).

۴. هدف جهاد اقتصادی

نامگذاری سال ۱۳۹۰ به عنوان سال جهاد اقتصادی در پیام نوروزی مقام معظم رهبری، مانند همیشه بیانگر جهت‌گیری‌های کلی و تبیین رویکردهای غالب دولت و ملت در سال جدید است. توصیه به جهاد اقتصادی به درستی بر خلأ موجود در این زمینه و ضرورت تمرکز بر آن در این برهه از حیات طیبه جمهوری اسلامی ایران اشاره دارد و لذا تجمیع توجهات به سوی این هدف، وظایفی را به عهده همه اقشار جامعه می‌گذارد.

نکته مهم در تعبیر حکیمانه مقام معظم رهبری، آمیزه دو مفهوم جهاد و اقتصاد یعنی پیوستگی توأمان ارزش‌های مادی و معنوی در فرهنگ اقتصادی کشور است. به گزارش برهان ترکیب این دو واژه، نشان‌دهنده هر دو وجه مادی و ارزشی است که خود بیانگر نگاه جامع و چند وجهی آموزه‌های اسلامی به دنیا و آخرت در کنار هم می‌باشد.

از هم اکنون می‌توان امید داشت که به موازات بحث و گفت‌گویی فراوان در این زمینه، اقدامات عملی نسبتاً قابل توجهی هم در جهت تحقق این هدف انجام گیرد، اما آنچه بر اثربخشی و کارایی چنین رهنمودهایی می‌افزاید، درک درست این پیام‌ها و هماهنگی اقدامات از سوی دولت و ملت است. در این بین، وظیفه مجامع علمی، دانشگاهی و حوزوی در جهت تبیین ابعاد مختلف موضوع شاید از بقیه اقشار سنگین‌تر باشد. در همین راستا تدوین الگوی مناسب علوم انسانی و استخراج مبانی اقتصاد اسلامی، متناسب با شرایط و مقتضیات زمان، قطعاً از اولویت‌های پیش روی نخبگان خواهد بود.

واقعیت آن است که اقتصاد، یکی از پایه‌های اصلی بقا و دوام تمدن‌هاست، نظام‌های پدید آمده بر اساس هر نوع از تفکر و بینش، برای دوام و قوام خود به بنیان‌های اقتصادی نیاز دارند. در این مسئله تردیدی نبوده و نظام اسلامی هم از آن مستثنی نیست؛ اما سؤال اینجاست که آیا بنیان‌ها و ابزار اقتصادی در بین جوامع به درستی ساخته شده و در عمل استفاده صحیحی از آنها می‌شود؟ به این سؤال به صورتی می‌توان پاسخ داد که مدیریت اقتصادی جامعه، سه معیار کلیدی در نظام اقتصادی یعنی ارزش‌ها، ابزارها و مناسبات بین آنها را متناسب با فرهنگ و ارزش‌های بومی به درستی مورد توجه قرار داده و آن‌گاه به حرکتی جهادی برای نیل به اهداف آن همت گمارد. بدیهی است که این حرکت قبل از هر چیز نیازمند تبیین شاخصه‌های موردنظر در نظام اقتصادی خاص جمهوری اسلامی ایران است.

نگاهی به مکاتب اقتصادی موجود و سوابق آنها، نشان می‌دهد که کارکردهای اقتصادی در جوامع مختلف، اکثراً پیرامون دو قطب افراط و تفریط در نوسان بوده است. در جوامع غربی تحت تأثیر آموزه‌های سرمایه‌داری، اقتصاد به عنوان اصل و هدف نهایی فعالیت‌های بشری قلمداد شده و متقابلاً در کشورهای شرقی نوعاً مسلمان، اقتصاد و کارکردهای آن به بهانه اجتناب از مادیات، نادیده انگاشته و یا کم‌رنگ به حساب آمده‌اند.

در بین این دو نظریه قطبی و سایر نظریات در این باب، مجامع آکادمیک و نظریه‌پرداز در کشور ما، هنوز به قدر کافی به بازنگری لازم در مبانی علوم انسانی که اقتصاد یکی از مهم‌ترین آنهاست، نپرداخته و علی‌رغم وجود مائده‌های ارزشمند در گنجینه فرهنگ و ارزش‌های بومی، بر سر سفره فرهنگ غربی نشسته است. به عنوان مثال، در مواجهه با پدیده بانک و

بانکداری و مشروعیت آن، هنوز شبهاتی در چگونگی استفاده از این مولود نظام سرمایه‌داری و میزان انطباق آن با قوانین شریعت وجود دارد. همچنین در مورد میزان و نحوه مداخله دولت در استفاده از ثروت‌های عمومی و مسائل نوپدیدمانند محیط زیست و منابع طبیعی و ضرر و زانی که آحاد جامعه از برداشت‌های بی‌رویه و خسارات جبران‌ناپذیر به ثروت ملی متحمل می‌شوند، نکات مبهمی وجود دارد. اینها از جمله مسائلی است که گرچه در شرع و قانون اساسی در مورد کلیات آنها بحث شده اما در خصوص مصادیق و تطابق با مقتضیات دنیای جدید، به بازنگری و تعاریف مجددی نیاز دارند.

البته برای تبیین مفهوم جهاد اقتصادی، فرمایشات مقام معظم رهبری در حرم مطهر حضرت امام رضا (ع)، در کنار سایر پیام‌های ایشان، خود بهترین مبین و مفسر مطلب بوده و نشان از آن دارد که در الگوی اسلامی، اولاً «توسعه اقتصادی» هدف نهایی نیست، بلکه توسعه جهت‌دار که ایشان با مفهوم «پیشرفت» از آن نام می‌برند، مطلوب نظام اسلامی است. ثانیاً این هدف گذاری با شاخصه‌هایی همراه است، از مهم‌ترین آنها می‌توان «تحقق رشد هشت درصدی، افزایش بهره‌وری، کاهش نرخ بیکاری، توانمندسازی بخش خصوصی، رشد سرمایه‌گذاری، تقویت تعاونی‌ها و ایجاد زیرساخت‌های لازم برای رفع موانع تولید» به عنوان مهم‌ترین اهداف اقتصادی کشور نام برد.

خوشبختانه دولت محترم نیز در این راستا، اصلاح نظام بانکی را در سال ۱۳۹۰ به عنوان یکی از محورهای مهم طرح تحول اقتصادی، در دستور کار خود قرار داده است. لذا می‌توان امیدوار بود که زمینه لازم برای اصلاح و کارآمد کردن یکی از مهم‌ترین نهادهای پولی و مالی کشور در سال جاری فراهم گردد. اینها همه نشانه‌های مبارکی است که در کنار سایر نشانه‌ها، آینده درخشان و پرباری را در طلیعه سال جدید شمسی نوید می‌دهد (صمدی، ۱۳۹۰، ص ۱۱).

۵. جهاد علمی سکوی جهاد اقتصادی

صاحب نظران تاثیر بخش دانش در حوزه اقتصادی را بسیار مهم ارزیابی می‌کنند؛ و در حقیقت موتور پیشرفت هر اقتصادی را می‌بایست در میزان دستیابی جوامع به سطح دانش و تکنولوژی قلمداد کرد.

امروز اکثر کشورهای توسعه یافته بخش عمده‌ای از تولیدات علمی و فناوری را به خود اختصاص داده‌اند و کشورهای در حال توسعه نیز نگاه جدی‌ای به افزایش شاخص‌های رشد در بخش‌های علمی و فناوری دارند.

برخی آمارها حاکی از آن است که از ۶۸ هزار میلیارد دلار میزان صادرات جهان ۲۰ درصد آن مربوط به صادرات نفت، گاز و بخش کشاورزی است که تقریباً برابر با ۱۲ هزار میلیارد دلار است؛ اما ۸۰ درصد مابقی مربوط به صادرات صنعتی است که در بین این سهم دانش فنی از کل صادرات صنعتی در جهان به ۳۰ هزار میلیارد دلار می‌رسد که به خوبی جایگاه صادرات فنی را آشکار می‌سازد؛ به عبارت دیگر دستیابی به دانش و فناوری‌های نوین ضمن ارتقای صنعت داخلی کشورها می‌تواند راه را برای افزایش درآمد ملی و شاخص رشد اقتصادی از طریق صادرات این دانش هموار سازد.

هم‌اکنون نیز که رهبر معظم انقلاب سال ۹۰ را سال «جهاد اقتصادی» نامگذاری کرده‌اند به نظر می‌رسد که مسولین باید نگاه خاص و ویژه‌ای به بهره‌برداری از دانش‌های تولیدی در کشور داشته باشند. بر اساس آمارهای بین‌المللی رشد علم و فناوری در کشور ما بسیار بالاتر از نرخ رشد جهان است. از همین روست که می‌توان گفت این تولیدات علمی باید به محور توسعه اقتصادی در سال جهاد اقتصادی تبدیل شود. چندی پیش بود که مجله‌ی «نیو ساینسیست» نوشت: شاید سال ۲۰۱۰ برای چینی‌ها سال بزرگ باشد؛ اما به نظر می‌رسد که از لحاظ علمی سال ۲۰۱۰ سال ایران خواهد بود.

این نشریه با اشاره به یافته‌های یک گزارش در مورد روند علمی در جهان عنوان کرد: تولید علم در ایران یازده برابر میانگین جهان و سابعتر از هر کشور دیگری است. استناد «نیوساینسیست» به گزارش موسسه کانادایی «ساینس متریکس» است که در آن خبر از تغییر ژئوپلیتیکی در تولید علم جهان داده شده است.

به گزارش این موسسه رشد علم در خاورمیانه سریع و چهار برابر میانگین جهان است که ایران و ترکیه پیش‌تاز این رشد سریع علمی هستند. ساینس متریکس خاورمیانه را منطقه‌ای نامید که از این پس باید چشم‌ها به آن دوخته شود. در خلاصه این

گزارش آمده است: ایران در دو دهه گذشته زیر ساخت های علمی را به سرعت فراهم آورده و امروز با استفاده از آن به جایگاه فعلی در تولید علم دنیا رسیده است.

ساینس ماتریکس در بخش دیگری از گزارش خود با اشاره به هشت سال دفاع مقدس افزود: اوج گیری رشد علمی در ایران از سال ۱۹۹۰ آغاز شده است و این روندی غیر عادی برای کشوری است که به تازگی جنگ را پشت سر گذاشته است. به نوشته این گزارش در واقع رشد علمی ایران از کشور های روسیه، هند، برزیل و چین (موسوم به پنج قدرت در حال ظهور در جهان) نیز سریع تر بوده است. بنا بر یافته های گزارش ساینس ماتریکس، درصد رشد پیشرفت های علمی در ایران در حوزه های استراتژیک مانند فیزیک و شیمی هسته ای بوده است.

همچنین، شاخص های علمی در بهداشت عمومی و حوزه های همچون روانشناسی، پزشکی، اطفال و زنان، بیولوژی و دیگر بخش های پزشکی نیز رشد کرده است. این گزارش تاکید می کند که در صورت استفاده مناسب وسازنده از این تولیدات علمی، کیفیت زندگی ایرانیان افزایش پیدا خواهد کرد.

درواقع توسعه صنعتی فاکتور بسیار مهم توسعه اقتصادی بوده و تابعی از متغیر های تکنولوژی است. فرایند صنعتی شدن با فرایند توسعه تکنولوژی که شامل انتقال، جذب و ایجاد تکنولوژی های نو است، رابطه ای بسیار تنگاتنگ دارد. از طرف دیگر بهبود فرایند توسعه تکنولوژی، مستلزم کسب و ایجاد توانایی های تکنولوژیکی است. به بیان دیگر انتقال و واردات تکنولوژی های خارجی با مکانیسم های رسمی و غیر رسمی امکانپذیر است؛ اما جذب و فهم تکنولوژی وارداتی نمی باشد و لازمه تحقق آن وجود توانایی های تکنولوژیکی است. از این روست که می توان گفت در سال جهاد اقتصادی بخش عمده ای از مسئولیت ها بر بخش علمی و فناوری کشورمان است.

البته خوشبختانه هم اکنون این نگاه نسبت به مقوله علم و فناوری در کشور در میان مسئولین نیز پدید آمده است. چندی پیش بود که معاون علمی و فناوری رئیس جمهوری گفت: تجاری سازی و تبدیل فناوری ها به نوآوری از طرح هایی است که در سال جهاد اقتصادی به طور جدی دنبال می شود. دکتر نسرین سلطان خواه با بیان این مطلب افزود: امسال باید با همت در زمینه تکمیل پیشرفت های علمی نتایج تحقیقات علمی رادر جامعه آشکار و چرخه تجاری سازی و فناوری های علمی را فعال کنیم.

وی تکمیل زنجیره علم، فناوری و نوآوری را از برنامه های مهم معاونت علمی و فناوری رئیس جمهوری در سال جاری ذکر کرد و افزود: قدم اول برای تکمیل این زنجیره تولید مقاله علمی است و امیدواریم بتوانیم این حلقه و حلقه های بعدی زنجیره را تکمیل کنیم تا مردم تاثیرات دستاورد های علمی و فناوری کشور را بطور عینی مشاهده کنند.

معاون علمی و فناوری رئیس جمهوری مهمترین برنامه ها و طرح های این معاونت را در سال جاری، پیگیری اجرایی و عملیاتی شدن قانون حمایت از شرکت های دانش بنیان عنوان کرد و گفت: با عملیاتی شدن این قانون از طریق حمایت از شرکت های دانش بنیان می توانیم چرخه علم، فناوری و نوآوری را تکمیل کنیم و این قدم مهم و بزرگی است. وی به ثمر نشستن طرح های کلان فناوری ملی، طراحی و عملیاتی کردن قراردادهای جدید را یکی دیگر از برنامه های دولت در زمینه ادامه روند رشد علمی ایران در سطح داخلی و جهانی اعلام کرد.

البته در صورتی که کشورها نتوانند دانش و علم بومی تولید کنند باید بخش عمده ای درآمد های خود را برای وارد کردن این دانش اختصاص دهند اما با توجه به توانایی بالای کشور ما در حوزه علمی امید است در سال جهاد اقتصادی حرکت به سوی جهاد علمی و فناوری در کشور توسعه یابد و از این طریق راه را برای تسریع روند توسعه اقتصادی ایران اسلامی هموار گردد (مهردوی، ۱۳۹۰، ص ۱۸).

۶. جهاد اقتصادی از تئوری تا عمل

با اعلام سال ۱۳۹۰ از سوی رهبر معظم انقلاب اسلامی به عنوان سال «جهاد اقتصادی»، این انتظار می رود که مسئولان کشور در این سال برای حرکتی جهادگونه آماده شده و در این مسیر از همراهی و حمایت مردم به عنوان سرمایه اصلی کشور بهره-

مند گردند. سیاستگذاری اقتصادی کشور به ویژه دولت مردان که اینک از اجرای موفق قانون هدفمند کردن پارانه ها، اعتماد به نفس دوچندانی گرفته اند، از «جهاد اقتصادی» و ابعاد و اولویت های آن سخن می گویند. وزیر اقتصاد تاکید دارد که اگر امسال بتوانیم طبق رهنمود رهبر معظم انقلاب حرکت کنیم و موارد مورد نظر ایشان را در کشور محقق کنیم نظام در پیشانی دنیا خواهد درخشید و الگویی موفق برای سایر کشورهای جهان خواهیم شد.

سید شمس الدین حسینی وزیر اقتصاد و دارایی افزود: نام گذاری سال ۱۳۹۰ به عنوان سال جهاد اقتصادی برای نشان دادن مسیر و نوع جهت گیری برای مردم، دولت، مجلس و همه ارکان موثر کشور است. به گفته وی، باید دقت کنیم که تعبیر جهاد در فرمایشات حضرت آقا یک بار معنای عمیقی دارد و با بهره گیری از این تعبیر باید مجاهدت کرد و مجاهد گونه در عرصه های اقتصادی عمل نمود.

حسینی با بیان این که همچنان نباید شعار سال گذشته، همت مضاعف، کار مضاعف را فراموش کنیم، افزود: چنانچه امسال حتی می بایست همت و کار مضاعف، نمود بیشتری در کار ما بروز داشته باشد، زیرا جهاد اقتصادی میدانی بسیار فراخ تر و وسیع تری را برای کار و تلاش و برنامه ریزی می طلبد. در حوزه های اقتصادی به دلیل تاثیر مستقیمی که بر سایر حوزه های سیاسی، فرهنگی و اجتماعی دارد، اگر ما بتوانیم به رشد و شکوفایی و پیشرفت مد نظر برسیم، در حل بسیاری از مشکلات عمومی کشور هم موفق خواهیم شد. به اعتقاد وی، این نامگذاری از سوی دیگر نشانگر این مسئله است که نظام جمهوری اسلامی اکنون به یک سطحی از اقتدار و عزت در عرصه های مختلف رسیده است، اما مشکلات جاری بیشتر حول مسائل اقتصادی است و مسائلی همچون اشتغال جوانان، مسکن و سایر موارد مشابه، طبق رهنمود رهبر انقلاب اصلاح شود.

وزیر نیرو نیز گفت: این وزارتخانه در سال جهاد اقتصادی، تلاش دارد با کاهش هزینه ها، سرعت در اجرای پروژه ها و بهره وری و شفاف سازی این شعار را محقق و روی رفع مشکل اقتصاد صنعت آب و برق متمرکز شود. مجید نامجو افزود: با توجه به این که آغاز سال جدید از سوی مقام معظم رهبری به عنوان سال جهاد اقتصادی نامگذاری شده است، وزارت نیرو تمرکز فعالیت های خود را برای رفع مشکل اقتصاد صنعت آب و برق خواهد گذاشت هر چند که بیشتر وزارت نیرو در رابطه با صنعت آب و برق شعاری را برای دولت دهم طراحی کرده که جنبه های زیادی از آن، مرتبط با جهاد اقتصادی است.

وزیر بازرگانی فرمان مقام معظم رهبری برای جهاد اقتصادی را آماده باش برای خیز بزرگ اقتصادی دانست. مهدی غضنفری گفت: با مینا قرار دادن دستورات مقام معظم رهبری مبنی بر جهاد اقتصاد، کشور در تمامی شاخص های اقتصاد کلان و اقتصاد خرد جامعه، نتایج چشمگیرتری را در مقایسه با گذشته کسب خواهد کرد و در مباحثی نظیر جمع درآمد سرانه، کاهش ضریب جینی و فاصله طبقاتی، بهبود رفاه اقتصادی و اجتماعی جایگاه برتری را به دست خواهد آورد.

وزیر بازرگانی در تشریح گام های عملی سرعت بخش تحقق جهاد اقتصادی خاطر نشان کرد: تجاری سازی تحقیقات صنعتی و نتایج موفق پژوهشهای علمی، توجه بیش از پیش به توسعه صادرات غیر نفتی و اجرای طرح آمایش تجاری، سرمایه گذاری گسترده در حوزه های مختلف اقتصادی با به کارگیری موثرتر توان تمامی بانک های تجاری کشور و فعال کردن صندوق توسعه ملی و استفاده از منابع آن برای سرمایه گذاری بیشتر از جمله این گام ها هستند.

به گفته این عضو کابینه دهم، تمرکز بیش از پیش به جذب سرمایه گذاران خارجی به ویژه ایرانیان مقیم خارج کشور، تکمیل اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی و توسعه بیشتر حضور بخش خصوصی در فعالیت های تولیدی، اقتصادی و تجاری و نیز خروج دستگاه های دولتی از حوزه کار تصدی گری راهکارهایی است که می تواند ما را به موفقیت در جهاد اقتصادی برساند. وی، بهبود بیش از گذشته فضای کسب و کار و ایجاد فضای رقابتی برندهای تولیدی و تجاری برای حضور گسترده تر در بازارهای هدف را از جمله کاتالیزورهای جهاد اقتصادی دانست و تاکید کرد: توجه بیش از پیش به بهبود بهره وری در حوزه اقتصادی نیز باید مدنظر قرار گیرد.

معاون توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رئیس جمهور گفت: درصددیم ۱۰ برنامه تحول که سال گذشته مشخص کردیم و مورد تاکید مقام معظم رهبری است را در رابطه با جهاد اقتصادی تعریف، اولویت بندی و دنبال کنیم. لطف الله فروزنده اظهار داشت: یکی از برنامه های مهمی که در سال جدید به ما مربوط می شود بحث بهره وری و کاهش هزینه ها است که در جهت شعار

سال ۹۰ «جهاد اقتصادی» قرار دارد. وی همچنین بحث الکترونیکی کردن امور، توانمندسازی کارکنان و مدیران و ارائه برنامه روشن برای تحقق شعار جهاد اقتصادی از سوی مدیران را از دیگر برنامه های در دستور کار معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی ریاست جمهوری برشمرد (روزنامه ایران اقتصادی، شماره: ۴۷۵۶، ص ۹).

۷. چرخه علم و صنعت

یکی از چالش های اساسی پیش روی حوزه علمی کشور را می تواند عدم وجود چرخه ای منطقی میان علم و صنعت دانست. در حقیقت، بخش مهمی از اندیشه های علمی و اختراعاتی که هم اکنون از سوی دانشمندان و مخترعین کشور تولید می گردد به مرحله اصلی یعنی صنعتی شدن نمی رسد و در حقیقت هدر می رود. از این روست که می توان گفت ایجاد چرخه های علم و صنعت باید یکی از اولویت های جامعه علمی و صنعتی کشور محسوب گردد.

هم اکنون در کشور ما تولیدات متعدد علمی و فناوری پدید آمده است که هر کدام به نوبه خود سندی بر افتخارات ملت ایران است؛ اما یکی از راهکار های اساسی برای استفاده از این تولیدات علمی مرتبط ساختن آنها با یکدیگر است به نحوی که این علوم در خدمت صنعت درآیند و در نهایت موجب پیشرفت و توسعه در سطح کشور شوند.

رهبر انقلاب اسلامی سال گذشته در دیدار با نخبگان به رهنمود های بسیار مهمی در این زمینه اشاره کردند. ایشان در دیدار بیش از هزار نفر از نخبگان جوان علمی، سرمایه گذاری در عرصه «علم و فناوری و نخبه پروری» را از اولویت های اساسی برنامه ریزی توسعه مطلوب خواندند و تشکیل چرخه کامل و بهم پیوسته انواع دانش های مورد نیاز کشور را امری ضروری و زمینه ساز تحرک و پیشرفت پایان ناپذیر در همه رشته های علمی دانستند.

رهبر انقلاب در نگاهی راهبردی، علم را تکیه گاه اصلی روند اقتدار مادی و معنوی کشور برشمردند و خاطرنشان کردند: جبران عقب ماندگی مژمن، تاریخی و تحمیلی کشور در زمینه های علمی، نیازمند تلاش جدی و دوندگی بی وقفه هر ایرانی با شرف و همه مسئولان، نخبه گان، دانشجویان و استادان است. حضرت آیت الله خامنه ای در این دیدار علاوه بر تاکید بر تشکیل چرخه بهم پیوسته علوم مورد نیاز کشور، ایده مهم دیگری را تحت عنوان ایجاد چرخه ی زنجیر وار تبدیل فکر و اندیشه به محصولات تجاری مطرح کردند. ایشان در همین بحث افزودند: باید چرخه ای به وجود آوریم که در آن ایده های ذهنی نخبه گان و نابغه ها، به مراکز علمی تحویل شود تا پس از پرورش علمی این ایده ها، نخبگان فناوری و صنعتی با کار و تلاش جدی، آنها را به محصولات صنعتی و غیر صنعتی تبدیل کنند و دستگاه های ذیربط نیز زمینه تولید و تجاری کردن این محصولات را فراهم سازند.

در واقع می توان گفت توجه به رابطه میان صنعت و تولیدات فکر و اندیشه ای حلقه مفقوده جامعه علمی در کشور است. هم اکنون جوانان و دانشجویان ایرانی به اختراعات و ایده های خلاقانه ای دست پیدا کرده اند که این ایده ها هر کدام می تواند باعث شکوفایی در بخش های مربوطه شود؛ اما متأسفانه اکثر این ایده ها تنها در حد فکر باقی می ماند و این معضل خود منجر به دلسردی مخترعان عدم توسعه مطلوب است. از این رو همانطور که رهبر انقلاب تاکید داشته اند می بایست رابطه ای جدی میان صنعت و دانشگاه پدید آید تا این معضل از پیش روی پیشرفت و توسعه ی کشور برداشته شود (حسینه، ۱۳۹۰، ص ۱۸).

۸. اقتصاد مقاومتی

با ابلاغ سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی از سوی مقام معظم رهبری اقتصاد ایران دارای یک الگوی علمی و بومی برآمده از فرهنگ انقلاب اسلامی گردید. همانطوری که مقام معظم رهبری فرمودند ایران اسلامی با استعدادهای سرشار معنوی و مادی و ذخایر و منابع غنی و متنوع و زیر ساخت های گسترده و مهم تر از همه، برخورداری از نیروی انسانی متعهد و کارآمد و دارای عزم راسخ برای پیشرفت، اگر از الگوی اقتصاد بومی و علمی برآمده از فرهنگ انقلاب و اسلامی که همان اقتصاد مقاومتی است، پیروی کند نه تنها بر همه مشکلات اقتصادی فائق می آید و دشمن را که با تحمیل یک جنگ اقتصادی تما عیار در برابر این ملت بزرگ صف آرای کرده، به شکست و عقب نشینی وا می دارد، بلکه خواهد توانست درجهانی که مخاطرات و بی اطمینانی

های ناشی از تحولات خارج از اختیار، مانند بحران های مالی، اقتصادی، سیاسی و... در آن رو به افزایش است، با حفظ دستاوردهای کشور در زمینه های مختلف و تداوم پیشرفت و تحقق آرمان ها و اصول اساسی و سند چشم انداز بیست ساله، اقتصاد متکی به دانش و فناوری، عدالت بنیان، درون زا و برون گرا، پویا و پیشرو را محقق سازد و الگویی الهام بخش از نظام اقتصادی اسلام را عینیت بخشد...

این فرازی از الگوی و نقشه راه اقتصاد کشور توسط مقام معظم رهبری که سال ۹۳ را سال اقتصاد و فرهنگ با عزم ملی و مدیریت جهادی نام نهاده اند. مطابق نامگذاری امسال، جمهوری اسلامی ایران دو مساله مهم اقتصاد و فرهنگ را پیش رو دارد و حل این دو مساله در گرو عزم ملی و مدیریت جهادی است.

اقتصاد مقاومتی:

اقتصادی است که برای یک ملت، حتی در شرایط فشار و تحریم، زمینه رشد و شکوفایی را فراهم می کند. در این اقتصاد هم روند پیشرفت کشور حفظ می شود و هم آسیب پذیری نظام اقتصادی در مقابل ترندهای دشمنان کاهش می یابد.

پیشینه اقتصاد مقاومتی:

این واژه اولین بار در دیدار کارآفرینان عرصه های مختلف با مقام معظم رهبری در ۸۹/۶/۱۶ مطرح گردید در همین دیدار، مقام معظم رهبری با تاکید بر نیاز اساسی کشور به کار و کارآفرینی خاطر نشان کردند: دو دلیل اساسی یعنی آمادگی کشور برای جهش و فشار اقتصادی دشمنان ثابت می کند که ایران، بیش از هر دوره دیگر به کار و کارآفرینی احتیاج دارد.

از حرف تا عمل

کمتر کشوری را در جهان می توان یافت که مسوولانش به اندازه متولیان اقتصاد کشور ما از اهمیتی که برای تولید و اشتغال قائلند، سخن بگویند (البته مقام معظم رهبری در طی چندین سال بر اشتغال و تولید داخلی تاکید می کند) کدام کشوری را سراغ داریم که تولیدکنندگان را جهادگر و اشتغال زایی را عبادت بخوانند؟ در خطابه ها و رسانه های کدام کشور دلالتی و سفته بازی به اندازه کشور ما مذموم و ضد ارزش قلمداد می شوند و فعالیت های تولیدی و خدمات اشتغالزا، مصداق بارز ارزش ناب عنوان می گردند؟

پس علت بی توجهی به بحرانی که تولیدکنندگان ما در آن گرفتار شده اند و هر روز بر دامنه و عمق آن افزوده می گردد، چه می تواند باشد؟ وارونگی اولویت گذاری و جهت گیری عملی قوانین و مقررات را با تعریف و تمجید زبانی مسوولان از تولید و اشتغالزایی، چگونه می توان سازگاری داد؟ توصیف یکی از اعضای کمیسیون برنامه و بودجه مجلس از ماجرای تعیین سهم تولید از درآمدهای یارانه ای، ناسازگاری حرف و عمل را به روشنی نمایان می سازد.

به گفته ایشان «در جلسات کمیسیون تلفیق، درآمد حاصل از فروش هشت قلم کالایی که با اجرای قانون هدفمندسازی یارانه ها، نرخ آنها افزایش یافت، محاسبه گردید. رقم به دست آمده، ۲۷ هزار میلیارد تومان بود؛ در حالی (فقط) مبلغ مورد نیاز برای پرداخت یارانه نقدی به خانوارها ۴۰ هزار میلیارد تومان است.» ایشان سپس توضیح می دهند که چگونه ۱۳ هزار میلیارد تومان را از محل درآمدهای نفتی و نیز افزایش ۲۰ درصدی قیمت کالاهای یارانه ای به آن ۲۷ هزار میلیارد افزودند تا رقم ۴۰ هزار میلیارد تومانی یارانه نقدی تامین گردد.

حال این سوال مطرح می شود که پس سهم وعده داده شده به تولید از درآمدهای هدفمندسازی (که ابتدا ۳۰ درصد بود و سپس به ۲۰ درصد کاهش یافت)، در این گیر و دار چه سرنوشتی یافته است؟ توضیح عضو کمیسیون برنامه و بودجه مجلس در این مورد، اگر واقعیت غم انگیزی را منعکس نمی ساخت، می توانست لبخندی بر لب خوانندگان بنشانند. به گفته ایشان «در بودجه سال ۱۳۹۰، مبلغ ۱۰ هزار میلیارد تومان هم برای پرداخت یارانه به بخش تولید منظور شده، ولی درآمدی برای این مورد (از هزینه ها) پیش بینی نشده است!»

کارشناسان اقتصادی و نیز اهل کسب و کار، در مورد دلایل این دوگانگی در حرف و عمل، تفسیرهای گوناگونی دارند. یکی از این گمانه ها، به عدم اطلاع مسوولان از شرایط واقعی اقتصاد و به طور مشخص از دامنه بحران کنونی تولید و عوامل

تشدیدکننده آن مربوط می شود. خوشبختانه (یا متأسفانه) شواهد متعدد دال بر آنند که این توضیح، پایه و اساس محکمی ندارد. در میزگردی که اخیراً با شرکت نمایندگان از دولت، بخش خصوصی و تشکیلات کارگری برگزار شده، نماینده دولت (از وزارت کار) مطالبی بیان کرده است که فرضیه بی اطلاعی دولتمردان از اوضاع و احوال تولید و اشتغال را یکسره بی اعتبار می سازد. به چند نکته از گفته های ایشان اشاره می کنیم.

در مورد رکود تولید، نقش مخرب واردات و کمبود سرمایه در گردش بنگاه ها، ایشان می گویند: «ما در وزارت کار علاقه مند هستیم که بخش صنعت کشور که اکنون تقریباً با ۴۰ درصد ظرفیت اسمی خود کار می کند و بخش های دیگر هم اغلب با کمتر از ۵۰ درصد ظرفیت دارند کار می کنند، امسال با گرفتن سرمایه در گردش و خصوصاً با حل مشکل واردات، بتوان به آن تعهدی که دولت (در مورد اشتغال) داده، عمل شود... اغلب صنایع ما بدون تعارف با کمتر از ظرفیت خود کار می کنند. یکی از کلیدی ترین دلایل این پدیده، ورود انبوه اجناس مشابه خارجی با قیمت پایین تر است.» ایشان از «برون سپاری کامل» هم اطلاع دارند و می افزایند: «این را با مصداق به شما می گویم که اکنون برخی شرکت های داخلی ایران، برند محصولشان توسط کشور چین تولید و وارد ایران می شود. این یک هشدار است که نظام واردات نیاز دارد.»

در مورد فضای کسب و کار و تحریم ها می گویند «به طور متوسط در ایران برای راه اندازی یک کسب و کار ۲۱۹ روز وقت صرف کردن لازم است... این اصلاً پذیرفتنی نیست؛ چرا که در کشوری مانند سنگاپور ۹ روز وقت لازم است.» «ما در سال جاری باید به سمت کوتاه شدن این مدت زمان حرکت کنیم. این پیچ و خم هایی که ما برای راه اندازی کسب و کار به وجود آورده ایم... و تحریم هایی (که با آنها) مواجه هستیم، خواهی نخواهی فشار این ها را کارفرمایان احساس می کنند و هزینه آنها را می پردازند... خیلی از قوانین را به سادگی می توان به روز کرد و بهبود فضای کسب و کار را حتماً باید در دستور کار قرار دهیم.»

در مورد هدفمند سازی و نیاز به حفظ اشتغال موجود، هشدار می دهند که هدفمند سازی یارانه ها در تولید می تواند به تعدیل نیروی کار بیانجامد، اگر آن یارانه ها و بسته های حمایتی عملیاتی نشوند... امیدواریم که زودتر این بسته های حمایتی اجرا شوند که ما اشتغال موجود خود را از دست ندهیم و با تعدیل نیرو مواجه نشویم و «در ایجاد ۲/۵ میلیون شغل، ابتدا اولویت را به حفظ اشتغال موجود و تقویت آن... بدهیم.»

ملاحظه می کنیم که فعالیت کارخانه ها با ۴۰ تا ۵۰ درصد ظرفیت، فضای کسب و کار نامساعد و پر پیچ و خم، ضربه ای که تولید داخلی از واردات کالاهای ارزان قیمت خارجی متحمل می شود و فشار تحریم ها و هدفمند سازی به تولید داخلی، هیچکدام بر مسوولان امر پوشیده نیستند. تأثیر مخرب سیاست های ارزی ما نیز، حتی برای مقامات بلند پایه بانک مرکزی آشکار است. به گفته یکی از این مقامات «نرخ ارز حتماً باید اصلاح شود و این اصلاح باید با شیب تندتر و سریع تر انجام شود... ادامه وضعیت فعلی در واقع پرداخت یارانه به صادر کنندگان خارجی است.»

سؤالی که باقی می ماند این است که اگر متولیان اقتصاد کشور از نابسامانی های تولید آگاهی دارند و ریشه های مشکلات را هم شناسایی کرده اند و اگر هیچ مقام مسوولی نیست که تولید و اشتغالی را ارزش به شمار نیابد و در مدح و ثنای آنها سخن نگوید، این کدام نیروی جادویی و مرموزی است که در برابر همگان قدعلم کرده و در راه حل و فصل معضلات تولید کشورمان کارشکنی می کند؟ (قبادی، ۱۳۹۰، ص ۱).

منابع

۱. امامی، س ع، ایران اقتصادی، شماره ۴۷۵۶، ۱۳۹۰/۱/۱۴
۲. جلیلی، م، روزنامه ایران، شماره ۴۷۵۸، ۱۳۹۰/۱/۱۶
۳. حسینی، ع، روزنامه رسالت، شماره ۷۲۸۳، سه شنبه ۱۳۹۰/۳/۱۷
۴. روزنامه ایران اقتصادی، شماره ۴۷۵۶، ۱۳۹۰/۱/۱۴
۵. سخنان مقام معظم رهبری در دیدار کارآفرینان عرصه های مختلف در ۸۹/۶/۱۶
۶. صمدی، م، ایران اقتصادی، شماره ۴۷۵۶، ۱۳۹۰/۱/۱۴
۷. قبادی، ف، دنیای اقتصادی، شماره ۲۳۶۲، چهارشنبه ۱۳۹۰/۲/۲۸
۸. مهدوی، ط، روزنامه رسالت، شماره ۷۲۸۳، سه شنبه ۱۳۹۰/۳/۱۷

The role of economic jihad and resistance economic in economic development

Iman Norouzi

Masters in Political Science

Abstract

Iran's economy is molting, So it is good that the people and authorities in addition to extra effort to achieve the goal, with crusader-like behavior to remove existing barriers in the way of economy as quickly as possible to sweet taste of economic welfare to be felt in various parts of the Islamic Iran.

By notifying the general resistance economic policies from the supreme leader of Iran's economy has emerged from a scientific and native model of Islamic revolution culture. As the Supreme Leader said the Islamic Iran with rich spiritual and material talent and resources rich and varied and extensive infrastructures and most important of all, having qualified human resources with strong resolve to progress, if to follow the native and scientific economy pattern stemmed from Islamic revolution culture that is same resistance economy, not only overcomes all of the economic problems And the enemy that by imposing an economic war has arrayed against this great nation forces to defeat and withdrawal, but will be could in a world where risks and uncertainty caused by developments outside authority, such as the financial and economical crisis and... It is rising, the economy based on knowledge and technology, justice foundation, endogenous and extroverted, dynamic and leading to fulfill by preserving the achievements of the country in various fields and the continuing development and realization of the ideals and fundamental principles and document of vision for twenty years, and to give objectivity inspiring pattern of the Islamic economic system...

This part of the pattern and roadmap for the country's economy with national commitment and Jihad managment have called by the Supreme Leader that in year of ۲۰۱۴. According to the naming of this year, the Islamic Republic of Iran follows the two most important issues and solving these two issues depend on national commitment and Jihad.

Keywords: Economic Jihad, scientific Jihad, resistance economic

---